

ALLE DAGEN PAUZE

Auteurs: Linda Spaanbroek en Loes Nijland

Inleiding

Het 'nieuwe leren' (adaptief leren, natuurlijk leren, ervaringsgericht leren, vragend leren) deelt de volgende kenmerken:

- Onderwijs moet leiden tot inzicht en begrip (iets van buiten leren is zinloos);
- Nieuwsgierigheid en een drang tot exploreren zijn de beste drijfveren om te leren (het liefst in een authentieke omgeving of simulatie daarvan);
- 'zelfregulatie' motiveert degene die leert (leerlingen bepalen hun eigen leerstrategie én hun studietempo en –voortgang);
- Samenwerking stimuleert tot leren.

Theorieonderzoek

De organismische visie op het mensbeeld (van waaruit dit onderzoek is gedaan) gaat er vanuit dat mensen actief zijn (en niet passief zoals de mechanische theorieën veronderstellen) en dat zij een natuurlijke drang tot groei en ontwikkeling hebben (in plaats van gestuurd te worden door de omgeving). Hieronder een korte beschrijving van 3 grote psychologische stromingen binnen die organismic-dialectical metatheorie:

1. **Evolutionaire psychologie**

Bjorklund & Bering / Owens / Pellegrini

- Optimaal leren vindt plaats in de context
- Spelen is cruciaal voor de ontwikkeling
- De meest leerzame vormen van interactie zijn die met peers of in een vorm van 'on-the-job-training' door bekende volwassenen
- Het academisch curriculum past onvoldoende bij de cognitieve ontwikkeling van kinderen
- Een veilige omgeving zonder consequenties bevordert het leren

Het spelen biedt de kans tot experimenteren in een veilige omgeving. Pas als de consequenties tot een minimum beperkt zijn, kunnen kinderen hun creativiteit de vrije loop laten. Ontdekkingen die kinderen doen door te spelen kunnen dienen als basis voor latere innovatie, echte creativiteit en intellectuele nieuwsgierigheid, die belangrijk zijn in het latere leven. Spelen biedt de mogelijkheid tot interactie met gelijken.

2. **Developmental psychology**

Montessori / Dewey / Piaget / Stevens

- Leren is een spontaan en actief proces van zelf ontdekken dat niet versneld, verstoord of gestuurd dient te worden – een gestandaardiseerd curriculum werkt dit tegen
- Spelen staat centraal in het leerproces
- (gelijkwaardige) sociale interactie is een onmisbaar element in de ontwikkeling

Developmentalisten zien de kinderlijke ontwikkeling als het kweken van een plant: men kan een plant de juiste grondsoort geven en hem zo planten dat hij voldoende zon krijgt, maar groeien en bloeien moet hij zelf doen.

3. **Humanistic psychology**

Maslow / Allport / Rogers

- De natuurlijke ontwikkeling is gericht op zelfactualisatie en voldoening
- Leren dient zelfgestuurd te zijn met zelfgestelde doelen
- Leren vindt plaats in een niet-bedreigende, ondersteunende en koesterende omgeving
- Spontaan, betekenisvol en zinvol leren (experiential learning) levert het beste leerrendement
- Er vindt geen evaluatie van leerresultaten plaats door anderen dan het kind zelf
- In het leerproces is gevoel even belangrijk als kennis

Humanisten vinden dat er rekening gehouden moet worden met dat wat ieder mens uniek maakt: groei, denken, dromen, creëren, etc. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en willen ontdekken, weten en beleven. Wanneer kinderen de vrijheid krijgen om hun basisbehoeften te bevredigen, dan worden zij vanzelf zelfregulerend en wegen zij hun eigen behoeften af tegen die van anderen. De grote vrijheid impliceert niet dat het kind alles zelf moet doen, de begeleider fungeert als een flexibele hulpbron.

Intrinsieke motivatie

Intrinsieke motivatie is de aangeboren drang om nieuwe dingen en uitdagingen te zoeken, de eigen capaciteiten uit te breiden en te oefenen, te ontdekken en te leren. Deze drang is essentieel voor de cognitieve en sociale ontwikkeling. Intrinsieke motivatie kan alleen bestaan als de sociale- en omgevingsfactoren een gevoel van **competentie, autonomie en verbondenheid** voldoende ondersteunen.

Positief voor het ontstaan en voortbestaan van intrinsieke motivatie zijn: optimale uitdaging, keuze, erkennen van gevoelens, effectverhogende feedback, vrijheid van vernederende evaluaties en mogelijkheden voor zelfsturing.

Competentie in relatie tot onderwijs

Een gevoel van vooruitgang veroorzaakt positieve emoties die de handeling intrinsiek motiverend maken. Door het geven van cijfers bijvoorbeeld wordt presteren het doel en niet het zich bekwamen. Het gevoel een taak aan te kunnen, werkt als een positieve spiraal: het succesvol uitvoeren van de taak geeft een positieve bevestiging van de competentie waardoor zelfvertrouwen ontstaat om een volgende taak op te pakken.

Autonomie in relatie tot onderwijs

Erkenning van gevoelens en mogelijkheden tot zelfsturing leiden tot verhoogde autonomie en daarmee tot verhoogde motivatie. Dat betekent dat als het leerdoel niet van de leerling maar van de school of leerkracht is, dit leidt tot een momentaanpak: de leerling is wel bezig met de leerstof, maar zijn bedoeling is niet om ervan te leren (wat de school voor ogen heeft) maar om het af te krijgen.

Verbondenheid in relatie tot onderwijs

Ieder mens heeft de behoefte aan kameraadschap en om ergens bij te horen. Kan die behoefte in het onderwijs bevredigd worden? Het 'zelfstandig werken' dat veel scholen hoog in het vaandel hebben, komt over het algemeen neer op 'alleen werken', waarmee een relatie ontbreekt. Pas in relatie met anderen zouden kinderen leren zich verantwoordelijk te gedragen. Leren is dan het resultaat van sociale processen waarin veiligheid en vertrouwen zorgen voor een respectvolle relatie die de leermotivatie bevordert.

Extrinsieke motivatie

Veel menselijk gedrag is niet intrinsiek gemotiveerd maar ontstaat op grond van sociale druk of verantwoordelijkheden. Weinig kinderen zullen intrinsiek gemotiveerd zijn om hun tanden te poetsen, aan de andere kant zul je weinig volwassenen tegenkomen die gedwongen moeten worden om dit regelmatig te doen.

eerste instantie voeren mensen oninteressante activiteiten uit omdat het van ze verwacht wordt, omdat het voorgedaan wordt of omdat er waarde aan gehecht wordt door de anderen waar men zich aan gehecht voelt of waar men bij wil horen.

Conclusie tot nu toe

Volg en koester de natuurlijke ontwikkeling en laat het kind vrij in zijn exploratiedrang en groei om tot een hoger welbevinden en gemotiveerd gedrag te komen.

Sturen of volgen?

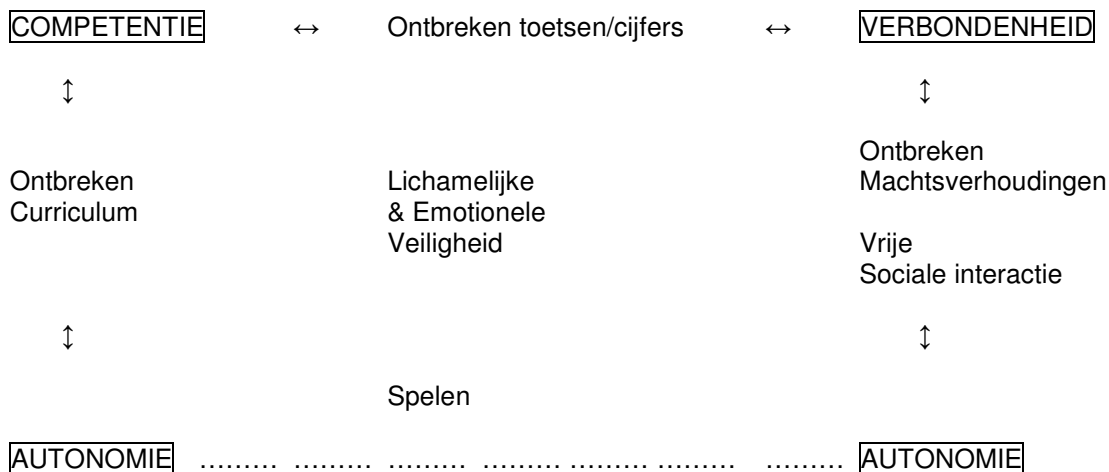
Het sturen van de ontwikkeling van buitenaf leidt tot een verminderd gevoel van competentie, autonomie en verbondenheid, wat vervolgens leidt tot negatieve effecten zoals apathie, agressie en verminderd welbevinden.

Cruciale factoren voor een natuurlijke groei en ontwikkeling vanuit organismische visie

- Spelen
- (vrije) sociale interactie
- Ontbreken machtsverhoudingen
- Lichamelijke en emotionele veiligheid
- Ontbreken van curriculum (zelf doelen stellen, vrije ontwikkeling)
- Ontbreken van cijfers (Geen beloningen of straffen verbinden aan leren)

Hieruit volgt een theoretisch model voor organismisch onderwijs:

Model voor organismisch onderwijs

Lichamelijke en emotionele veiligheid is de spil waarom het welbevinden draait en heeft een direct gevolg voor zowel de autonomie, verbondenheid als de competentie.

- Spelen is een autonome activiteit.
- Het ontbreken van machtsverhoudingen en vrije sociale interactie zorgen beiden tegelijkertijd voor meer verbondenheid en autonomie.
- Het ontbreken van een curriculum leidt enerzijds tot de mogelijkheid om zelf doelen te stellen (autonomie) en anderzijds voorkomt het falen doordat het curriculum en de ontwikkeling niet met elkaar in de pas lopen (competentie).
- Toetsen en cijfers geven een waardeoordeel en hebben daarmee een directe invloed op gevoelens van competentie. De relatie met verbondenheid ontstaat doordat toetsen en cijfers

gegeven door een docent, wat een sterke wissel trekt op de relatie tussen leerling en docent en daarmee op het gevoel van verbondenheid tussen beiden.

Het doel van het empirisch onderzoek is na te gaan of radicale onderwijsinnovaties de positieve gevolgen in de praktijk, die men op grond van het theoretisch kader mag verwachten, ook daadwerkelijk opleveren.

Biedt dit model een passend theoretisch kader voor de radicale onderwijsinnovaties? Daarvoor is dit model puntsgewijs vergeleken met de Ruimte in Soest.

Theoretische vergelijking: model & De Ruimte Soest

Model	De Ruimte Soest	Passend?
Spelen	Kinderen hebben de vrijheid naar believen te spelen. Er zijn geen momenten waar het verplicht is stil te zitten.	Ja
Vrije sociale interactie	Er zijn geen vastgestelde groepen of klassen. Er is geen sprake van gedwongen interactie in het kader van formeel leren. Slechts in 1 situatie: als iemand in de onderzoekskring zich moet verantwoorden voor het overtreden van een regel.	Ja
Lichamelijke en emotionele veiligheid	De school legt een grote nadruk op het waarborgen hiervan door het streng bewaken van de schoolregels en handhaving hiervan. Ook bescherming tegen agressie valt hieronder. Of en in hoeverre een leerling zich met de mate van vrijheid op de school en de omvang van het terrein ook emotioneel veilig voelt, is niet zonder empirisch onderzoek aan te tonen.	Ja / ?
Ontbreken machtsverhoudingen	Het sociocratisch systeem geeft elk individu gelijke inspraak.	Ja
Ontbreken van toetsen	Er worden geen toetsen afgenomen. Leervorderingen worden niet gecontroleerd noch geëvalueerd. Er worden geen eisen gesteld aan het leren.	Ja
Ontbreken van cijfers	Er worden geen cijfers gegeven, noch zijn er straffen of beloningen verbonden aan formeel leren.	
Ontbreken van curriculum	Er is geen sprake van een curriculum. Leerlingen zijn volledig vrij in hun ontwikkeling en het stellen van doelen.	Ja

Onderzoeksvragen

- 1 Ervaren kinderen, nu ze op *De Ruimte* zitten, meer welbevinden dan toen ze nog op een reguliere school zaten?
- 2 Zijn er patronen te herkennen in de ontwikkeling in welbevinden van kinderen die zijn overgestapt naar *De Ruimte*?

Uitkomst vragenlijst

Het welbevinden van de leerlingen op *De Ruimte* sinds hun overstap vanuit het reguliere onderwijs is op alle fronten significant gestegen. Voor alle onderzochte klachten (buikpijn, hoofdpijn, inslaapproblemen, agressie, geen zin, boos, moe, spijbelen, ziek, allergie/eczem, angstig, depressief) geldt dat deze op *De Ruimte* minder voorkomen dan in het reguliere onderwijs.

80% van de leerlingen zag minstens één van zijn of haar klachten meteen verdwijnen, 30% zag alle klachten direct verdwijnen of geleidelijk afnemen. De reden dat niet alle klachten bij alle leerlingen verdwenen zijn, zou het gevolg kunnen zijn van het genoemde ontscholingsproces of van de verhoogde fysieke bezigheid op *De Ruimte* en zou dus van tijdelijke aard kunnen zijn. Nader onderzoek kan dit uitwijzen.

Het toegenomen welzijn blijkt vooral uit het feit dat leerlingen minder vaak geen zin in school hebben en minder vaak ziek en moe zijn. Ouders noemen bovendien nog andere aspecten van toegenomen welzijn: gelukkiger, zelfstandiger, meer zelfvertrouwen.